

Published on www.bilvavi.net

[Home](#) > פ' ג תפילה

בלבבי ג - פ' ג תפילה

פרקי העבודה

תפילה

תוכן העינים

ענף א' התפילה מוכרחת לאדם, ו' תשובות כיצד יש שפע שבא בלא תפילה, האם זה נכון להתבייש מהקב"ה מלבקש דברים קטנים, תפילה מתוך הרגשה שמבקש מאביו.

ענף ב' קושי המקשה על רבים בתפילה, משל עמוק המבאר את הדברים, ביאור הנמשל, אין תפילה שהולכת לריק, מדוע תפלת הצדיק מתקבלת מיד, מדוע לוקח זמן רב עד שתפילותינו מתקבלות.

ענף ג' נקודה שרבים סובלים ממנה בתפילה - ריכוז, דברי ר"י בענין התפילה, ב' דרכים כיצד לשלוט על המחשבות, עבודת שבירת הרצונות, טירדה מחמת דאגת חובות וכדומה.

ענף ד' ב' מבטים איך להסתכל על כל טירדה, סיבת נסיון הפרנסה - בכדי לחזק את האדם באמונה, חסרון באמונה - מהיכן שורש הבעיה, מהו הפתרון האמיתי להשגת פרנסה, עצבות מפריעה לתפילה - פתרון לכך.

ענף ה' תפילה בנחת, שהיה לפני התפילה לשם התבוננות, תפילה בנחת יש לה ב' בחינות, בשביל כוונת הלב צריך שלוח פנימית, בעיית הדור חפזון, על האדם לחוש שהוא עומד ליד הקב"ה ומדבר אליו כדבר איש אל רעהו.

ענף ו' כל מעשה האדם או נתינה או קבלה, צורת חייו של החסיד, דוגמאות מעשיות כיצד להתפלל למען הקב"ה ולא למען עצמו, תפילה למען כל בית ישראל, תפילה למען הקב"ה והזולת - אפשרית בב' פנים.

ענף ז' חלק השבח שבתפילה, על האדם להתבונן היטב כמה הקב"ה מיטיב עמו, דרך איך להרגיש את טובות הבורא שמיטיב עמו, על האדם לדבר עם הקב"ה ולא על הקב"ה, צורה זו של דיבור בכוחה לשנות את כל האדם.

פרקי העבודה

תפילה

ענף א'

התפילה מוכרחת לאדם

ראשית כל יש לידע שכשם שאי אפשר לראות בלי עינים ולשמוע בלי אזנים, כן אי אפשר לקבל שום קנין ושפע אמיתי בלי שתקדם לכך תפילה.

נקודה זו נשכחת בטבע מבני האדם, וטעם הדבר מפני שהחוש מכחישו, כלומר עינינו הרואות שרבים אינם מתפללים וזוכים לשפע וקנינים. וכן אף אלו שמתפללים, מ"מ יש פרטים שלא התפללו עליהם, ואעפ"כ הם מקבלים פרטים אלו. לשאלה זו ישנן כמה תשובות אמיתיות, אולם מ"מ לפני שנשיב על זאת, צריך להיות ברור לאדם, ששפע אמיתי ובר קימא א"א להשיג רק ע"י תפילה.

ו' תשובות כיצד יש שפע שמגיע בלא תפילה

עתה ניגש להשיב על השאלה.

א. יש שפע שאדם מקבל כמתנה מהקב"ה, ויש שפע שהאדם מקבל ח"ו •

בבחינת "משלם לשונאיו אל פניו להאבידו". בחינה של שפע מסוג זה, ודאי שאינה נצרכת לתפילה, כיון שאינה אלא קללה.

ב. יש והשפע בא ע"י תפילתו של הצדיק המתפלל למען בני דורו, אפילו ללא שבקשו ממנו. כמו שכתב המס"י בפרק החסידות, שכן דרכו של החסיד להתפלל על טובת בני דורו.

ג. איתא בחז"ל שיש תפילה שמתקבלת מיד, ויש שמתקבלת לאחר זמן ואפילו לאחר עשרים שנה. ואפשר שאע"פ שעכשיו לא התפלל על כך, מ"מ לפני זמן רב כבר התפלל על כך. וכן אפשר שהתפלל על כך בגלגול קודם.

ד. כשם שיש מושג הנקרא דיו נעלם, מתחלה הוא נראה דיו גמור, אולם לאחר זמן מועט הכל נעלם. כן בנמשל יש שפע אמיתי ובר קימא, ולעומתו יש שפע שאינו בר קימא ואין בו ברכה. שפע מסוג זה אפשר לקבל ללא תפילה. מי שיש לו ראייה נכונה רואה זאת בחוש.

פרקי העבודה

תפילה

ה. מי שעובר עבירות, אפשר וכל שפעו אינו אלא מן הסט"א.

ו. תשובה זאת יסודית מאוד. והיא, כיון שכל הבריאה אינה אלא למען הבחירה, לכך עשה הקב"ה מצב, שיראה לאדם שאפשר להשיג שפע ללא תפילה, וזה גופא יהיה נסיון לאדם, ולהקשות עליו אם יתמיד בתפילתו על כל פרט.

סוף דבר, צריך להיות ברור לאדם, שא"א בשום אופן לקנות ולהשיג שפע בר קימא ואמיתי, רק ע"י תפילה בפרטות. החזו"א אמר לאחד, כל מה שאתה צריך תבקש מאבא, אם חסר לך נעלים תתפלל על כך בפרוש, והן הן הדברים לגבי שאר הפרטים.

האם נכון להתבייש מהקב"ה מלבקש דברים קטנים

ישנה נקודה שמקשה על רבים ליישם דרך זו. נקודת הקושי היא תחושת והרגשת האדם שהוא מתבייש

לבקש מהקב"ה דברים כל כך שפלים וקטנים. אולם יש לידע שגישה זו היא מוטעת, נבאר מדוע.

א. הפסוק אומר "המשפילי לראות בשמים ובארץ". לגבי הקב"ה גם הדברים הרוחניים, השמימיים, הם השפלה כביכול, ולגביו אין נפק"מ בין שמים לארץ. לגבי הקב"ה שהוא אין סוף הכל שפל כביכול, וכבר אין נפק"מ בין שפלות זו לשפלות אחרת.

זו נקודה עמוקה, אדם מסתכל על כל דבר במבט שלו, איך זה נראה לו כפי מצבו. אולם הדרך האמתית היא להסתכל איך הקב"ה מסתכל על זה, ולגביו אין נפק"מ בין בקשת פרנסה, שידוך, לימוד תורה, או נעלים חדשות.

תפילה מתוך הרגשה שמבקש מאביו

ב. יש שתי גישות כלליות איך לגשת לתפילה. יש אדם שניגש לתפילה בהרגשה שהוא מתפלל לפני מלך מלכי המלכים הקב"ה, ויש אדם שניגש להתפלל בהרגשה שונה לחלוטין, הוא ניגש לדבר ולבקש מ"אבא" שלו, אבא שאוהב אותו מאוד, אבא ש"אני" הבן היחיד שלו (כל יהודי ויהודי הוא בן יחיד

פרקי העבודה

תפילה

לקב"ה. קשה לנו להרגיש את זה, כי איך אפשר שיהיו שישים רבוא בנים יחידים? אולם זה מבט של קטנות, כי אצל הקב"ה יש ים של אהבה אין סופית, והוא אוהב כל יהודי יותר ממה שאדם אוהב את בנו יחידו!). מי שניגש בהרגשה זו של "אבא" ו"בן", אצלו כל החשבונות בטלים, בן אשר חש את אהבתו של אביו אליו בתמידות, אינו בוש לבקש ממנו אפילו דברים פעוטים.

דברים אלו אינם עבודה קשה, אין כאן אלא שינוי גישה והסתכלות נכונה איך לגשת לתפילה.

סיכומם של דברים. האדם צריך להתפלל על כל פרט ופרט בחייו הנצרכים לו, אחד מהם לא נעדר. אולם כל זאת מתוך גישה של אבא ובן, מתוך תחושה של אהבה. יתבונן האדם בכך רבות, שבועות מספר, ואולי אף כמה חודשים, עד אשר ירגיש שגישה זו נקנתה בלבו.

פרקי העבודה

תפילה

ענף ב'

קושי המקשה על רבים בתפילה

נקודה נוספת המקשה על רבים להתמיד בתפילה, היא מפני התוצאות של התפילה. כלומר האדם רואה שהוא מתפלל ומתפלל ומתפלל ועדיין לא נענה, ולכך נוצרת איזו שהיא הרגשה של יאוש מן התפילה. חז"ל השיבו על כך תשובה עמוקה והיא, יש ותפילתו נענית מיד, ויש לאחר זמן, ויש אפילו לאחר עשרים שנה. מי שאינו מבין את עומק תשובתם של חז"ל, קרוב לוודאי שהדברים לא יתישבו על לבו כראוי. הוא יקבל את הדברים, אולם שע"י כך יתחדש

לו חשקו ומרצו להרבות ולהתמיד בתפילה, תשובה זו עדיין לא תפעל זאת. ננסה בע"ה להסביר את הדברים לעומקם, עד אשר יתישבו על לבו של האדם.

משל עמוק המבאר את הדברים

נפתח במשל, אדם רוצה להעביר חבילה מאוסטרליה לארץ ישראל, אולם אין טיסה ישירה. ראשית החבילה עוברת מאוסטרליה לארץ קרובה, ושם יש הפסקה של שבע שעות בין טיסה לטיסה וכו' וכו', וכן יש כמה וכמה נחיתות ביניים בדרך. בשעה טובה החבילה כבר נמצאת בא"י, אולם החבילה נמצאת בדואר הארצי בירושלים, עתה נצרך האדם לשליח מיוחד שיעביר את החבילה מהדואר לביתו. עד כאן המשל.

ביאור הנמשל

הנמשל אינו כ"כ שונה. אמרו בגמ' חגיגה (יג ע"א) "מן הארץ עד לרקיע מהלך חמש מאות שנה, ועוביו של רקיע מהלך חמש מאות שנה, וכן בין כל רקיע ורקיע. למעלה מהן חיות הקודש, רגלי החיות כנגד כולם, קרסולי החיות כנגד כולם, שוקי החיות כנגד כולם, וכו' וכו', כסא הכבוד כנגד כולם, מלך אל חי וקיים רם ונשא שוכן עליהם".

פרקי העבודה

תפילה

נמצא שבשעה שאדם מתפלל לקב"ה ורוצה לקבל ממנו שפע, נצרך ששפע זה יעבור את כל העולמות והרקיעים שהוזכרו בגמ' (אם נחשבן את הדברים כפשוטם, זה אף פעם לא יגיע, כי קיום העולם רק שש אלפי שנה. ברור הדבר שאין הדברים כפשוטם. מ"מ יש שם מושג של מרחק, ואף אם לא נבינו היטב, מ"מ יהא ברור לנו שיש תהליך מסוים של העברת שפע מעולם לעולם) ולכך נצרכים הרבה מאוד תפילות שאף אם כבר יצא השפע מן הקב"ה אל כסא הכבוד, עתה צריך תפילה שלא ישאר בכסא הכבוד, אלא ירד לקרני החיות, ומשם לראשי החיות, וכו' וכו'.

האדם לא מוכרח לכוון בדיוק מהיכן להיכן ילך השפע, אלא יתפלל בתמימות שהקב"ה יקרבו השפע אליו.

כשם שבמשל, בחבילה שמאוסטרליה, אדם מבין שצריך סבלנות, והוא נצרך לשלם לכל שליח על כל חלק מן הדרך, ואין הוא שואל מה הועיל לי השליח שהעביר את החבילה מאוסטרליה לתחנת ביניים, הרי אלי לא הגיע כלום? זוהי הרי טענת שטות, כיון שמבין שעכשיו הדבר כבר יותר קרוב אליו, ובעד כל הקרבה הוא מוכן לשלם במיטב כספו.

הן הן הדברים לגבי תפילה. אף אם כבר זכה האדם, והקב"ה כבר השפיע לו שפע, מ"מ עתה נצרך להתפלל ולקרבו השפע אליו, עד שיגיע אליו ממש.

אין תפילה שהולכת לריק

זוהי נקודה עמוקה. על האדם להתבונן בכך היטב עד אשר יבורר ויקבע הדבר בשכלו ובלבו היטב. וכאשר יבורר אצל האדם הדבר היטב, הוא יחוש שאין תפילה שהולכת לריק, אין תפילה לבטלה, כל תפילה פועלת חלק מן הבאת השפע לאדם. נצרכת כאן אמונה חזקה, מכיון שבעיני הגשמיים האדם לא רואה עדיין כלום, מ"מ עליו להאמין ולהרגיש שכשם שבעולם המוחשי, הגשמי, לוקח זמן להעביר חבילה מארץ מרחקים, כן הדבר ברוחניות.

פרקי העבודה

תפילה

מדוע תפילת הצדיק מתקבלת מיד

עתה נכתוב נקודת עומק יתירה. כפי שהתבאר לעיל שלוקח זמן רב, עד אשר התפילה פועלת שהשפע יגיע ממש לידי האדם, מפני המרחק הרב בין הקב"ה לאדם.

לכך ככל שהאדם קרוב יותר לבורא יתברך, נמצא שהוא חוסך זמן, מכיון שאין הוא נצרך שהשפע יעבור הרבה דרגות, מפני שהוא עצמו נמצא כבר בחצי הדרך. יתר על כן הצדיק שדבוק בבוראו, תפילתו מתקבלת מיד, מפני שמיד שזה יוצא מהקב"ה הוא מקבל את השפע, מפני שהוא נמצא ממש ביחד עם הבורא, ואין נצרך שום העברה ממקום למקום (הדברים אמורים בעיקר בשפע רוחני של הנשמה שהיא הדבקה בקב"ה ולא הגוף).

מדוע לוקח זמן רב עד שתפילותינו מתקבלות

נמצא, שככל שהאדם קרוב יותר לבורא יתברך, תפילתו מתקבלת מהר יותר, ואם הוא דבוק בו יתברך, תפילתו מתקבלת מיד. מדוע לתפילת אנשים רבים לוקח זמן עד אשר היא מתקבלת? מפני שכפי מדת ריחוקם מן הבורא, כן העכוב בזמן. ולכך לוקח זמן רב מאוד עד שהשפע מגיע למרחק רב כל כך מן הבורא. ככל שנתקרב יותר לבורא יתברך, כן נזכה שתפילותינו תעשה פרי מיד.

פרקי העבודה

תפילה

ענף ג'

נקודה שרבים סובלים ממנה בתפילה - ריכוז

נקודה נוספת שרבים סובלים ממנה מאוד בתפילה, היא ענין הריכוז. אדם מנסה לרכז את מחשבתו בתפילה פעמים רבות, אולם בכל פעם המחשבה בורחת ומשוטטת במקום אחר. היכן שורש הבעיה? ומה הפתרון האמיתי לבעיה חמורה זו? על כך ננסה להשיב בענף זה.

דברי ר"י בענין התפילה

כתב הר' יונה (ריש פרק אין עומדין) וז"ל, "המתפלל צריך שיכון את לבו. סימן לדבר 'תכין לבם תקשיב אזנך' וכו', הפירוש כדי שיכוונו שיהיה לבם שלם בעבודת המקום, ויבטלו מלבם תענוגי העוה"ז והנאותיהם. כי כשיטהרו לבם מהבלי העוה"ז ויהיה כונתם ברוממות ה', תהיה תפילתם רצויה ומקובלת לפני המקום וכו'. אלא מפני שעיקר הפסוק לא בא על כונת אמירת התפילה, אלא על כונת טהרת הלב".

ננסה בע"ה לבאר את עומק דבריו. התפילה מורכבת מב' חלקים. ממחשבה זכה וטהורה, ומלב זך וטהור. בכדי שתהיה מחשבתו של האדם זכה וטהורה, מוכרח הדבר שלבו יהיה זך וטהור (אם לא בשעת צרה שאז מחשבתו מכוונת מאוד).

נבאר את הדברים בהרחבה. כלל מוצק הוא, האדם אינו חושב במה שאינו רוצה. כלומר אם אין לו אהבה, התענינות ומשיכה לענין, הוא איננו חושב עליו. למשל אדם אינו חושב סתם מה קורה בעפולה, אם אין לו סיבה להתעניין בנעשה שם הוא איננו חושב על כך. אולם אם האדם חושב על כך סימן מובהק שיש לו משיכה לדבר.

ב' דרכים כיצד לשלוט על המחשבות

מה יעשה האדם אם רצונו לקבוע את המחשבה בענין מסוים? יש לפנינו ב' אפשרויות. א. להחזיק את מחשבתו בכח לא לחשוב על הענין המסוים הזה,

פרקי העבודה

תפילה

ודרך זו קשה מאוד מאוד מאוד. ב. והיא הדרך האמיתית והנכונה, לבטל את האהבה, הרצון והמשיכה לענין שמתעניין בו. כלומר לא שלא יחשוב, אלא שלא ירצה לחשוב. אולם מיד צצה השאלה איך עושים זאת?

עבודת שבירת הרצונות

בעבודת המוסר אחת מן העבודות היסודיות ביותר ואולי היסודית ביותר, היא עבודת "שבירת הרצונות וביטולם". לא נרחיב על כך את הדבור, כבר כתבנו על כך בסולם של עליה ענף ה' בהרחבה. קיצורם של דברים כך הוא. על האדם להיות מודע לכך שכל רצונות הגוף הם אינם רצונות שלו אלא לבוש לו, ועליו לעבוד בכל יום לעשות כמה דברים נגד רצונו, עד אשר ירגיש שהרצונות נעשים שקטים וחלשים. כך יתמיד בשבירת הרצון עד אשר כמעט ויעלמו לגמרי, ובדרך זו ידרוך כל ימי חייו.

אין דרך יותר נכונה ובנויה בשביל להגיע לכונה בתפילה. כל זמן שרצונותיו של האדם חזקים ותקפים, כמעט וא"א להתפלל תפלה אחת בכונה ראויה, רק כאשר אדם יפסיק לרצות, ממילא לא יעלו מחשבות מן הסוג הזה על מוחו, ואז תהיה תפילתו זכה וראויה.

הם אלו דברי ר"י לעיל שכתב "ויבטלו מלבם תענוגי העוה"ז והנאותיהם, כי כשיטהרו לבם מהבלי עוה"ז, ויהיה כונתם ברוממות ה', תהיה תפלתם רצויה ומקובלת לפני המקום". כל זמן שתאוות עוה"ז נמצאים בלב האדם קשה מאוד לחשוב ברוממות ה', אולם כאשר לבו יטהר יקל לו מאוד לחשוב ברוממות ה'.

טרדה מחמת דאגת חובות וכדומה

כל דברינו בפרק זה עד עתה, אמורים בסוג אחד של טרדת המחשבה, והיא תשוקה להנאות, התענינות בחדשות, מחשבות של כבוד, כסף וכד'. והתרופה לזה הוא כפי שבררנו לעיל. אולם יש סוג נוסף של טרדות המחשבה, והוא מה שמצוי היום בזמנינו מאוד, והוא ענין הדאגה. הדבר מצוי במיוחד אצל אנשים מגיל ארבעים ומעלה, שהתחילו לחתן את ילדיהם בשעה טובה, אולם

פרקי העבודה

תפילה

בצירוף לשמחה מתלוות דאגות תמידיות, יום יום, שעה שעה, לא דאגות של הנאות, אלא דאגות על ההכרח, איך יחזירו את כל חובתיהם. ומחשבה זו איננה זזה ממוחם כמעט תדיר, והיא צל נורא על כל חייהם. וכן מצוי הדבר באברכים צעירים יותר, שפרנסתם בדוחק, ומחשבתם שקועה תדיר כיצד לגמור את החודש וכו' וכו'. האמת היא שבעיתם היא כל היום, אולם בשעת התפילה שנצרכת אז מחשבה רגועה ושקטה, הבעיה היא נוראית, אין הם מסוגלים כמעט לרכז את מחשבתם בתפילה אפילו לחצי דקה. צרתם צרת אמת, ומוכרחים אנו למצוא ארוכה למכתם, בע"ה בענף הבא ננסה לבאר כיצד לצאת ממצב זה.

פרקי העבודה

תפילה

ענף ד'

ב' מבטים כיצד להסתכל על כל טירדה

בענף זה הועדנו לברר כיצד יפטר האדם ממחשבות של דאגה לפרנסה, החזרת חובות, וכדו'. בכל מצב מסוג זה ישנם שני מבטים איך להסתכל על כך.

א. יש לאדם בעיה שמטרידה אותו מאוד והוא דן כיצד לפטרה ב. האדם מתבונן מדוע הקב"ה עשה מצב זה. כלומר כיון שמבורר אצל האדם שכל מצב בחיים אינו אלא נסיון, האם יעבוד במצב זה את הקב"ה כראוי, א"כ מוטל על האדם להתבונן מהי נקודת הנסיון.

נפרש, נסיון מלשון נס, הנסיון בא לרומם את האדם. א"כ בכל מצב ומצב, יש על האדם להתבונן מהו נקודת הנסיון, כי עליו להבין שהקב"ה הכניסו למצב זה ע"מ לרוממו דוקא בתחום זה.

סיבת נסיון הפרנסה - בכדי לחזק את האדם באמונה

עתה נתבונן מהי הנקודה שצריך להתרומם בנסיון "בזעת אפיקך"? התשובה היא אמונה! נבאר ונרחיב את הדברים.

כתב המס"י "אמנם מה שיוכל לשמור את האדם ולהצילו מן המפסידים האלה, הוא הבטחון, והוא שישליך יהבו על ה' לגמרי. באשר ידע כי ודאי אי אפשר שיחסר לאדם מה שנקצב לו, וכו'. אך לא שההשתדלות הוא המועיל, אלא שההשתדלות מוכרח, וכיון שהשתדל הרי יצא ידי חובתו, וכבר יש מקום לברכת שמים שתשרה עליו, ואינו צריך לבלות ימיו בחריצות והשתדלות".

העולה מתוך דבריו, שריבוי ההשתדלות לא יועיל להשיג פרנסה, ומיעוט ההשתדלות אינו ממעט הפרנסה. ואם יטעה האדם וישתדל פחות מן הראוי לו, בעבור זה לא יפסיד שום פרנסה. והרי זה דומה לטעה ולא קדש הלבנה שבעבור זה לא מתמעטת הפרנסה.

אלא מאי, שהאדם מרגיש שאם לא ישתדל לא יהיה לו כסף, ואם יוסיף להשתדל ירבה ממון. אולם זו כפירה גמורה, שהרי אינו מאמין שהקב"ה לבדו

פרקי העבודה

תפילה

מנהיג את הבירה, והקב"ה כבר הודיע לאדם ע"י חז"ל, שלא יעזור לו כל ריבוי של השתדלות בכדי להוסיף לו על מה שנגזר עליו, ואיך ינסה האדם להרויח כנגד דבריו של הבורא.

חסרון באמונה - מהיכן שורש הבעיה

יתכן והבעיה קיימת באדם בשני רובדים א. שמעולם לא התבונן על כך באמת בישוב דעת אמיתי, ואם זו בעיתו עליו להקדיש לכך שעות רבות של התבוננות, ויברר לו את הדברים באר היטב. ב. הדבר כבר ידוע לאדם בשכלו, וקיים בעצמו "יודעת היום". אולם חסר לו הרבה ב"השבת אל לבבך". הוא יודע את האמת, אולם אינו מרגיש כן. במצב זה, התפקיד של האדם, ראשית להתבונן בכך שעות רבות מאוד, שהאמת היא זו כנ"ל, וכן לשפוך שיח רב לפניו יתברך, שיזכה וירגיש את האמת.

ובנוסף לכך, עליו לעבוד באופן כללי על טהרת הלב. כמו שהתבאר בסולם של עליה ענף ה'. וככל שלבבו יטהר יותר, כן ירגיש יותר את האמת.

נוסיף לכך עצה בדוקה ומנוסה, והיא לנסוע למקום רחוק, מקום שאין בו מצויים שם (אפשר קברי צדיקים), ושם לשפוך שיח מכל לב לקב"ה, ולדבר אליו כדבר איש אל רעהו, שיעזרהו שיזכה להבין את האמת.

מהו הפתרון האמיתי להשגת פרנסה

רוב בני"א, במצב קשה של פרנסה, מחפשים סגולות לפרנסה. אומרים "ויתן לך", נותנים חומש וכו' וכו'. כל אלו דברים נכונים הם, אולם לא זו הדרך האמיתית. הדרך האמיתית כפי שביררנו לעיל, היא לברר ולהפנים את יסודות האמונה, שרק הקב"ה קובע מה יהיה לי. ובנוסף לכך להתפלל על פרנסתו. אולם התפילה אינה עיקר כאן, אלא ביסוס האמונה באמת. נפרש, פעמים רבות, אנשים משתדלים בהרבה מקומות לפרנסה, ומשתדלים גם בתפילה, וזו חלק מן ההשתדלות. כאן נעוצה הטעות, התפילה איננה השתדלות. פנימיות התפילה ענינה, ההכרה האמיתית שרק הקב"ה קובע מה

פרקי העבודה

תפילה

יהיה לי, וכמה יהיה לי, ומכיון שכך, אין לי אלא לבקש רק ממנו, מפני שרק הוא הקובע בדבר. ומפני כך לא ישים תקותו אלא אצל הבורא יתברך, וירגיש באמת שכל שאר ההשתדלויות אינם מועילים כלום.

עצבות מפריעה לתפילה - פתרון לכך

נקודה נוספת, המעיקה על רוחם של אלו הדואגים את דאגת הפרנסה, (חוץ מן הדאגה כיצד ישיגו כסף) הוא ענין העצבות. הם עצובים שכך עלה במר גורלם, וכידוע, שכשאדם עצוב, קשה לו מאוד לחשוב מחשבות ברורות וזכות. מה תקנתם למכה זו? התשובה ברורה מאוד, העצבות נובעת מחוסר ההרגשה, ואולי אף ההכרה, "שכל מאן דעביד רחמנא לטב עביד". אם יתבונן אדם היטב, שהקב"ה כולו מלא אהבה והטבה, וכל סיבת הבריאה אינה אלא להיטיב. נמצא שכל מה שקורא בבריאה, הן דבר גדול והן דבר קטן, הכל אינו אלא הטבה. נכון, האדם לא מבין כיצד זו הטבה, אולם הקב"ה כן יודע איך טמון בכל דבר הטבה.

על האדם מוטל שיבין, וירגיש, שהקב"ה רוצה תמיד להיטיב לו, ובכל רגע ורגע הוא מטיב לו, ולכך עליו להיות

מאושר בכל מצב בחיים, כי בודאי מצב זה טוב מאוד עבורו.

בכדי להפנים נקודה זו, על האדם להתבונן בכך זמן רב, עד שיזכה ה' יתברך, ולבבו יהיה שליו ורגוע ואז ב"ה יוכל להתפלל כראוי.

פרקי העבודה

תפילה

ענף ה'

תפילה בנחת

נקודה נוספת, והיא חשובה מאוד בכדי שיזכה האדם להתפלל כראוי, הוא מה שמבואר ברמב"ם (הל' תפלה פ"ד הט"ז) וז"ל, "לפיכך צריך לישוב מעט לפני התפילה, כדי לכוון את לבו, ואח"כ יתפלל בנחת ובתחנונים", עכ"ל.

שהיה לפני התפילה לשם התבוננות

נפרש ונרחיב את הדברים. ראשית, מוטל על האדם לבוא לביהכ"ס לפחות כמה דקות לפני התפילה, ולא להתעסק בכלום, אלא לישוב על מקומו, ולהתבונן. דבר ראשון, לפני מי הוא הולך להתפלל? עם מי הוא הולך לדבר? ודאי שהאדם יודע את הכל, אולם כל זה בשכל. בשביל לחוש זאת בלב, מוכרח האדם להתבונן בזה לפני כל תפילה (עד אשר יגיע למדרגות הצדיקים, שהרגשה זו קימת בלבבם בכל שעה אף בלא התבוננות). עליו להתבונן שהוא הולך לדבר עם הקב"ה, עם ה"אבא" האמיתי שלו.

אח"כ, עליו להמשיך ולהתבונן, מה הוא רוצה מאבא שלו? לשם מה הוא בא לדבר עם אבא שלו? אולי הוא רוצה להודות לו, אולי הוא רוצה לבקש ממנו דבר מה, או אולי פשוט הוא מתגעגע לאבא שלו? על האדם, לברר לעצמו בדיוק לשם מה הוא בא להתפלל, בירור פנימי אמיתי.

לאחר שהתברר לאדם היטב לשם מה הוא בא להתפלל, ודאי שלתפלתו תהיה צורה שונה לחלוטין.

תפילה בנחת - יש לה ב' בחינות

נקודה נוספת המבוארת בדברי הרמב"ם, היא "ואח"כ יתפלל בנחת". ענין תפילה בנחת יש בה שני חלקים. א. חיצוני. ב. פנימי. נפרש, חיצוני, על האדם להתפלל באיטיות, להוציא מפיו את המילים כמונה מעות, ולא ח"ו בחפזה. תפילה בחפזה היא היפך כל צורת מהות המושג תפילה. האדם צריך להוציא מפיו כל מלה במתינות, ולקיים מש"כ בשו"ע (או"ח צח ס"א): "המתפלל צריך שיכוין בלבו פירוש המלות שמוציא בשפתיו".

פרקי העבודה

תפילה

במתינות, ולקיים מש"כ בשו"ע (או"ח צח ס"א): "המתפלל צריך שיכוין בלבו פירוש המלות שמוציא בשפתיו".

המתבונן היטב בדברי השו"ע יראה, שכתב "צריך שיכוין בלבו". בלבו דוקא, ולא כתב בשכלו. מהי כונת "הלב" האמורה כאן? ענינה שונה לחלוטין מכוונת השכל. כוונת השכל ענינה, להבין היטב פירוש המילים שמוציא מפיו.

לעומתה כוונת הלב ענינה, לחיות ולהרגיש את מה שמוציא בפיו. אם הוא משבח את הבורא, עליו להרגיש הרגשה של אדם הנהנה לספר בשבחו של אביו. ואם הוא מבקש על צרכיו, עליו להרגיש הרגשה של עני בפתח. וכמ"ש הרמב"ם "ובתחנונים". אדם צריך שהרגשת לבבו תתאים עם המילים שמוציא בפיו.

בשביל כוונת הלב צריך שלוח פנימית

בשביל כוונת הלב אין די בנחת חיצונית, באמירה במתינות, לשם כך נצרכת נחת פנימית, רגיעה פנימית, שלוח. אם האדם כבר מעת שמתחיל את תפילתו יש לו איזה מתח או לחץ קטן, שמיד אחרי התפילה הוא צריך ללכת למקום פלוני, או לעשות מעשה אלמוני, בשביל דבר זה הוא יכול להפסיד את כל תפלתו. אדם בשעה שהוא מתחיל להתפלל, חייב להרגיש שאין לו שום מגבלת זמן כמה להאריך בתפילה. הוא חייב שיחוש שאין שום דבר הממחר אותו לגמור את התפילה.

בעית הדור - חפזון

אולם כאן נעוצה הבעיה הגדולה, ואולי מן הגדולות ביותר. כל צורת החיים היום היא של מהירות, חפזון. אברך מגיע בבוקר להתפלל, הוא מוכרח בשעה מדויקת לחזור לביתו, להכניס את בניו לגן, או לחיידר, וכד'. אח"כ הוא מוכרח להגיע לכולל בזמן. בצהרים הוא מתפלל מנחה, והוא "חייב" למהר להוציא את הילדים מהגן, וכו' וכו'. כל צורת החיים היא צורה של חוסר רגיעה, בצורה כזאת כמעט וא"א לצמוח כלום.

פרקי העבודה

תפילה

חייבים לעשות מהפך בצורת החיים, לצאת מחיי חפזון, לחיי רוגע ושלוח פנימית. אדם מוכרח לסדר לו זמן שיוכל להאריך בתפילה (אפילו אם במציאות לא יאריך, מ"מ צריך שיהיה לו את האפשרות לכך). א"א לתת עצות מעשיות לכל אחד כיצד לסדר את יומו בכדי שיהיה לו זמן. מ"מ, אדם מוכרח לסדר את סדר יומו באופן הבא. לדוגמא, אם תפילת שחרית לוקחת אצלו בערך כשעה, עליו להקדיש לתפילה זמן של כשעה וחצי וכו' וכו', ותן לחכם ויחכם עוד.

על האדם לחוש שהוא עומד ליד הקב"ה ומדבר אליו כדבר איש אל רעהו

נקודה נוספת והיא מוזכרת בדברי השו"ע (או"ח צח, א), "ויחשוב כאילו שכונה כנגדו". כדברים אלו מצאנו במס"י (פי"ט) וז"ל, "צריך שישתכל האדם ויתבונן היטב, שהוא עומד ממש לפני הבורא יתברך שמו ונושא ונותן עמו, אע"פ שאין עינו של אדם רואהו. ותראה כי זה הוא היותר קשה שיצטייר בלב האדם ציור אמיתי, יען כי אין בחוש עוזר לזה כלל. אמנם מי שהוא בעל שכל נכון, במעט התבוננות ושימת לב יוכל לקבוע בלבו אמיתת הדבר, איך הוא בא ונושא ונותן עמו יתברך, ולפניו הוא מתחנן, ומאתו הוא מבקש, והוא ית' שמו מאזין לו ומקשיב לדבריו כאשר ידבר איש אל רעהו ורעהו מקשיב ושומע לו", עכ"ל. אדם שיעשה כדברי המס"י הנ"ל זמן רב, ובאמיתות פנימית, יזכה להרגיש שהקב"ה נמצא לידו, "כאשר ידבר איש אל רעהו", כל תפילתו תתעלה, ותהפך למדריגה שונה לחלוטין.

פרקי העבודה

תפילה

ענף ו'

כל מעשי האדם הם נתינה או קבלה

בכל דבר שאדם עושה, מדבר, חושב יש ב' אפשריות: א. שעושה זאת למען עצמו, מקבל. ב. שעושה למען אחרים, הקב"ה, או בנ"א. הן הן הדברים אף לגבי תפילה, שאפשר שכל תפלתו של האדם לא תהיה אלא למען עצמו. לעומת זאת אפשר וכל תפלתו אינה אלא למען כבוד ה' ית"ש שיתברך ויתעלה, וכן למען בנ"י. נמצא שאדם יכול להתפלל בצורה של "נותן" או בצורה של "מקבל".

צורת חייו של החסיד

כתב המס"י (פי"ט) וז"ל, "והנה החסיד כזה, מלבד העבודה שהוא עובד במעשה מצותיו על הכונה הזאת (למען עשות נחת רוח ליוצרו "למען אשר כבודו של האדון ברוך הוא יגדל וירבה"), הנה ודאי צריך שיצטער תמיד צער ממש על הגלות ועל החורבן, מצד מה שזה גורם מיעוט כביכול לכבודו יתברך. ויתאוה לגאולה, לפי שבה יהיה עילוי לכבוד שמו יתברך. ויתפלל תמיד על גאולתן של ישראל, והשבת כבוד שמים לעילוי".

וכן כתב בהמשך דבריו, "וזה צריך שיעשה בכוונת עבודתו וגם בתפלתו בפועל. דהיינו שיתפלל על דורו, לכפר על מי שצריך כפרה, ולהשיב בתשובה מי שצריך לה".

נבאר ונרחיב את הדברים. כבר ביררנו בסולם של עליה ענף ז'. שענין הלשמה, לצאת מבחינת "מקבל", לבחינת "נותן". ובחינה זו שייכת גם בענין התפילה. בשעה שאדם התחיל לצאת קצת מ"האנוכיות" של עצמו, ומתחיל להיות אכפת לו קצת מהקב"ה, ומאחיו היהודים, במצב זה תפלתו צריכה לקבל צורה שונה.

פרקי העבודה

תפילה

דוגמאות מעשיות כיצד להתפלל למען הקב"ה ולא למען עצמו

ניתן דוגמא לדבר. אדם מתפלל, "חננו מאתך, דעה בינה והשכל, חכמה בינה ודעת", כל אחד לפי נוסחתו. לשם מה הוא צריך חכמה? לשם מה הוא צריך דעת?

באופן טבעי, מיד המחשבה של האדם חושבת, מפני שהוא רוצה לדעת את התורה. או מחשבה יותר פנימית, שהוא רוצה להתקרב לקב"ה, והדרך להתקרב לקב"ה היא ע"י התורה. אולם בשעה שאדם מסלק את המחשבות על עצמו, ומפנה את "אנוכיותו", בשעה זו, כונתו בתפילה לגמרי שונה. כונתו, שהוא רוצה לדעת את התורה, כי כך רצונו יתברך. וכן, שע"י ידיעת התורה, מתרבה כבוד ה' יתברך בעולם. אין כונתו על עצמו, אלא איך וכיצד יוסיף נחת רוח לבורא ית"ש.

דוגמא נוספת לדבר. אדם מתפלל "סלח לנו אבינו" וכו'. מפני מה אדם רוצה שהקב"ה יסלח לו? המחשבה הפשוטה היא, פחד מעונשי גיהנם, ושאר עונשים. ואם חושב יותר עמוק, הוא מבין שהחטא מרחיק את האדם מבוראו, ורצונו להיות קרוב לקב"ה, ולכך מבקש סליחה, שע"י שיסלח לו יתקרב לקב"ה. אולם אדם שהעתיק את מחשבתו מעצמו, ומחשבתו היא רק לעשות נחת רוח ליוצרו, מחשבתו שונה לחלוטין. צורת מחשבתו היא שהחטא גורם העלם כבוד ה' יתברך בעולם, ולכך הוא מבקש סליחה, שע"י שיסלח לו חטאו יתרבה כבוד ה' יתברך בעולם. נקטנו שתי דוגמאות בלבד, אולם אדם המבקש לעשות נחת רוח ליוצרו, ישכיל מעצמו כיצד להתפלל כל תפלתו על דרך זו.

תפילה למען כל בית ישראל

עד עתה דברנו על החלק שאדם מתפלל למען לעשות נחת רוח לבורא. אולם יש את החלק הנוסף שעליו דיבר המס"י, והוא להתפלל למען כנס"י, למען אחיו היהודים. נסביר איך עושים זאת.

כשנתבונן נראה, שכל תפלת שמו"ע נתקנה בלשון רבים. "חננו, השיבנו, סלח לנו", וכו' וכו'. כלומר, חז"ל לא תיקנו תפילה זאת שאדם יתפלל רק למען

פרקי העבודה

תפילה

עצמו. הדרך הנכונה היא, שיכלול את כולם עמו. למשל, אדם מתפלל "חננו מאתך", באופן טבעי, מיד הוא חושב, תתן לי חכמה וכו'. אולם הדרך הראויה היא, לחשוב תתן לכולם חכמה, ובכללם אני. אולם לא שהאני הוא העיקר כאן, אלא לפחות שהאני יהיה שווה לכולם. וכן בכל ברכה וברכה, כונתו תהיה בשווה על כל בני ישראל, ויתבונן בכך היטב בכל ברכה וברכה.

נקודה נוספת, והיא חשובה מאוד. על האדם להרגיל את עצמו, שכל צרה ששומע עליו להתפלל מיד על כך שתבוא ישועה. וכן כל חסר שהוא רואה שיש לחברו יתפלל על כך מיד.

תפילה למען הקב"ה והזולת - אפשרית בב' פנים

כל דברינו בענף זה אמורים בב' מדרגות. א. יש אדם שכבוד הקב"ה חשוב לו באמת, וכן טובת הזולת חשובה לו באמת. אדם כזה תפלתו לכבוד הבורא, ולמען הטבה לזולת, תצא מפנימיות לבבו. ב. לעומתו יש אדם שעדיין אינו מרגיש כן, תפקידו במדריגה זו, להתפלל על כל הנ"ל מתוך התבוננות באמיתות הדבר, ולאט לאט במשך הזמן יפתח לבו ויתחיל לחוש את אהבת הבורא ואהבת ישראל.

פרקי העבודה

תפילה

ענף ז'

חלק השבח שבתפילה

התפילה בכללותה מחולקת לב' חלקים א. בקשות. ב. שבחים. כל עסקנו עד עתה היה בחלק הבקשות, עתה בפרק זה נעסוק ב"ה בחלק השבחים.

חלק השבחים עצמו מחולק לב' חלקים. א. שבח שאדם משבח לבוראו על גדלותו ורוממותו וכו' וכו', שבחים על פעולותיו של הבורא. כגון: שעשה שמים וארץ, את הים וכל אשר בו וכיוצא בזה. ב. שבחים שאדם משבח את הבורא על מה שנתן לו, כגון: "על ניסך שבכל יום עמנו", וכו' וכו'.

נתחיל עם החלק השני, והוא היותר קל להשגה והרגשה. התפילה מלאה בדברי שבח והודיה לקב"ה, אולם מן הנסיון אנו רואים שקשה לאדם להרגיש את מה שהוא בעצמו אומר. איך יקרב האדם את הדברים מפיו אל לבו? יש לכך ב' עצות.

כתב בספר קב הישר (פי"ח): "מנהג הקדמונים ז"ל, שבכל ענין ומאורע שאירע להם, היו נותנים שבח

והודיה, והכירו מיד שהוא השגחת הבורא יתברך, והיה קשור בלבבם לבלתי לשכוח השגחת הקב"ה", עכ"ל. וכדברים הללו מצינו בדברי החובה"ל (שער עבודת האלהים פ"ז) וז"ל: "שיזכיר טובת האלהים בלשונו תמיד, וירבה להודות לו ולשבחו בלבו עליה", עכ"ל.

על האדם להתבונן היטב כמה הקב"ה מיטיב עמו

נבאר את הדברים בהרחבה. האמת היא שהקב"ה מיטיב עמו בכל עת ובכל שעה, וכל אדם מאמין יודע זאת. אולם השאלה אם הוא חי עם ידיעה זו? כמה היא מורגשת אצלו בכל רגע? זוהי עבודת האדם, להפוך ידיעה זו מידיעה שכלית, לידיעה שהאדם חש ומרגיש אותה מאוד בלבבו.

איך עושים זאת? יש לכך כמה דרכים. א. אדם חייב לשבת ולהתבונן היטב בטובות שהקב"ה מיטיב עמו. ראשית על עצם הדבר שברא אותו ומחיה אותו, נוסף על כך על כל החושים הנפלאים שיש לו וכו' וכו' (אפשר לעיין בזאת ב"אמונה ובטחון" לחזו"א, וכן בספר "חיי עולם" למרן בעל ה"קהילות יעקב").

פרקי העבודה

תפילה

נוסף על כך יתבונן איך שהקב"ה משגיח עליו בכל רגע להיטיב עמו, בהשגחה פרטית כאילו הוא בנו יחידו ממש. על האדם לערוך זאת, ורצוי אף לכותבו, בכדי שהדברים יהיו סדורים במוחו.

דרך איך להרגיש את טובות הבורא שמיטיב עמו

לאחר שבשכלו של האדם התברר היטב טובות הבורא שמיטיב עמו, עתה עבודתו להשיב הדברים אל לבו. כיצד עושים זאת?

בכל דבר שאדם רוצה להעתיק את ידיעת השכל אל לבו, העצה היעוצה, ואולי הטובה ביותר היא, "הדיבור". כלומר, על האדם לדבר אל עצמו דברים פשוטים מאוד, את הדברים ששכלו יודע, לדבר, ולדבר, ולדבר, פעמים רבות מאוד, כמו שמסביר לילד קטן (הסבא מקלם אמר פעם, שאנו בוגרים רק בשכלנו, אולם בהרגשת הלב כמעט כולנו ילדים קטנים) פעם אחר פעם, עד שהדברים יכנסו ללב. בעצה זו נהגו גדולי הדורות. כן הדברים גם לעניינינו. על האדם לחזור בפיו בפשטות פעמים רבות, ולחשבן לעצמו בפיו, את טובות הבורא שמיטיב עמו.

על האדם לדבר עם הקב"ה ולא על הקב"ה

ישנה נקודה שהיא תוספת יסודית מאוד - האדם מדבר אל עצמו ואומר, הקב"ה נתן לי את זה, ואת זה ואת זה וכו' וכו', א"כ הוא מדבר עם עצמו.

אולם ישנה צורה שונה לחלוטין איך לדבר. צורה זו משנה את כל מהותו של האדם. והיא, לדבר אל הקב"ה, כלומר לא לומר הקב"ה נתן לי וכו', אלא לדבר אל הקב"ה בלשון זה: "אתה ית' נתת לי את זה, ואתה נתת לי גם את זה", וכו' וכו'. הכל בשיתוף עם הקב"ה, בלשון אתה.

בתחלה זה יראה ויורגש לאדם קצת כמשונה, כי הוא איננו מרגיש שהוא מדבר עם הקב"ה. אולם אם יתמיד האדם באמת בעצה זו זמן רב מאוד ולא יתיאש, מובטח לו שבסופו של דבר יתחיל להרגיש שהוא מדבר אל הקב"ה ממש "כדבר איש אל רעהו".

פרקי העבודה

תפילה

מומלץ לעשות זאת במקום שקט, ריק מבנ"א. כך נהג הח"ח וכך נהגו רבים מגדולי הדורות.

צורה זו של דיבור בכוחה לשנות אל כל מהות האדם

לאחר שינהג האדם כפי שבורר לעיל זמן רב מאוד, ויתחיל לחוש את אלוקיו. הוא ירגיש מהפך בכל צורת החיים. קשה לבטא זאת בכתב, אולם זהו שינוי בכל מהות האדם. במצב כזה, יהיה בנקל לאדם לשבח את הבורא בכל דבר, אפילו בשבחים שאינם נוגעים לאדם כלל, ויהיה לו תענוג ושמחה להודות, לשיר ולרנן לאביו.

- [\[בלבבי משכן אבנה - ח"ג 1\]](#)

Featured Image Text:

הכרחי לתפילה

Show featured image:

0

Source: <http://www.bilvavi.net/shiur> בלבבי-ג-פ-ג-תפילה

Links

[1] <http://www.bilvavi.net/bilvavi.gimmel>